

DEBATT: Jämställd familjepolitik minskar våldet i samhället

En gemensam faktor för en mängd samhällsproblem, från våld till depressioner och dåliga skolresultat, är frånvarande fäder. Mer jämställdhet i familjepolitik och vårdnadsutredningar vore ett steg i rätt riktning, menar dagens debattörer.

Det fysiska våldet har blivit ett av våra stora samhällsproblem. Stora insatser i form av ökade resurser till polis och domstolar har gjorts utan förväntat resultat. Vi behöver ställa oss frågan vilka de egentliga orsakerna till våldet är och om vi behöver hitta andra metoder för att bekämpa det. Vi tror att viktiga orsaker kan kopplas till familjen och möjligheten för föräldrar, speciellt för pappor, att påverka barnets utveckling. Låt oss sammanfatta vad vi vet om pappans betydelse för barnets utveckling.

Vetenskapliga studier visar följande:

- Barn som har god kontakt med sin pappa löper mindre risk att bli kriminella (Coley and Medeiros, 2007).
- Barn som har förlorat en förälder är mer benägna att hamna i gäng (Leving, 2012).
- Unga som inte vuxit upp med sina föräldrar har hög sannolikhet att hamna i fängelse (Hill, O'Neill, 1993), de är mer benägna till aggressivitet och har mer utåtagerande psykologiska problem (Osborne & McLanahan, 2007).
- Mer än hälften av alla kvinnor som dömts till fängelse kommer från hem utan en pappa. Barn som växer upp med endast en förälder löper dubbelt så hög risk att bli fysiskt eller psykiskt misshandlad (America's Children, 1997).
- Avsaknaden av en pappa i hemmet är kopplat till högre depression, ångest, frånvaro i skolan och är en riskfaktor för självmord (Flouri, 2007).
- Barn med en frånvarande pappa är mer benägna att avsluta skolan i förtid och går sällan vidare till högre utbildning (Keith & Finlay, 1988).
- Barn med en frånvarande pappa är mer benägna att utveckla drogberoende (Mandara & Murray, 2006).

Att sakna en pappa är alltså en grogrund för många problem i vårt samhälle. Detta faktum är också sedan länge välkänt. Samhällets ojämlika familjepolitik resulterar på ett avgörande sätt i pappornas frånvaro i familjelivet. Det får i sin tur stora negativa konsekvenser för våldet i samhället.

Även om poliser, domstolar och fängelser gör ett professionellt arbete på kontorstid med att begränsa våldet i samhället, så är det svårt att jämföra det med oavlönade arbetet som fäder gör dygnet och året runt för att förebygga och fostra pojkar och flickor till ansvarstagande

medborgare. Framför allt finns det här en stor grupp pappor som inte bereds möjlighet att ta en del av familjelivet.

Idag är hälften (49,6 procent) av riksdagsledamöterna kvinnor vilket är positivt på alla sätt. När det gäller de socialsekreterare som ger avgörande rekommendationer i samband med de idag så omfattande vårdnadstvisterna så visar det sig att 85 procent är kvinnor som i förlängningen rekommenderar kvinnor som ensamma vårdnadshavare. I vårdnadsmålen döms det idag till enskild vårdnad i två tredjedelar av fallen och i dessa fall får mamman vårdnaden i 77 procent av fallen, pappan i 8 procent och någon annan i de övriga fallen (källa: Se Barnet!, SOU 2017:6). Detta är ett stort misslyckande för familjepolitiken och pappans delaktighet i barnets liv.

Samhället måste hitta nya, preventiva, vägar att bekämpa allt våld. Det är för sent när våldet redan ägt rum. Vi måste hitta de grundläggande orsakerna till uppkomsten av våldet. Detta kan göras genom att ge plats för män i familjelivet.

Dagens debatt präglas av ett ensidigt fokus på fysiskt våld, detta trots att forskning visar att offer uppfattar psykologiskt våld som allvarligare än fysiskt våld (Spinazzola et al, 2014). Psykologiskt våld, från både kvinnor och män, är ofta dolt samt svårare att mäta och kommunicera (Sikström et al, 2021). Det kan pågå under lång tid och handla om manipulation, hot, trakasserier, eller nedvärdering av partnern. Detta leder i sin tur till att barnets kontakt med föräldern, ofta pappan men även mamman, minskas eller upphör. Konsekvenserna ser vi i våldet i samhället.

Vi ser det inom familjen men också, exempelvis, i det gängrelaterade våldet. Johan Croneman gör en riktig koppling mellan frånvaron av pappor och gängrelaterat våld i sin krönika i DN 2021-10-26. Tidigare har fängelsedirektören AnnBritt Grünewald konstaterat att nästan inga av internerna på Österåker haft en pappa. Anders Behring Breivik är också resultatet av en vårdnadstvist som ledde till avsaknaden av en närvarande pappa.

Det finns konkreta sätt för samhället att öka jämställdheten i familjelivet. Det viktigaste är nog att jämställdhet i framtiden behövs på de områden som både män och kvinnor uppfattar som viktigast, nämligen social relation kopplad till barn och relationer (Sikström et al, 2020). Inte som idag där jämställdhetsarbetet är ensidigt fokuserat på yrkeslivet.

Vi behöver lyfta fram det psykiska våldet, som ofta handlar om att exkludera och smutskasta en förälder (Sikström et al, 2021). Den reella makten över familjelivet finns hos socialtjänsten, där män behöver representeras på ett jämställt sätt. Vårdnadsutredningarna behöver göras transparenta och utföras vetenskapligt i stället för att som så ofta idag vara baserade på en förälders beskyllningar utan något som helst underlag.

Sverker Sikström, Professor i psykologi på Lunds universitet

Denise Lagercrantz, Advokat

Richard Aspegren, Församlingssherde, Svenska kyrkan Malmö

Golnosh Lunden, Centerkvinnornas förbundsstyrelse och Regionstyrelsen Kronoberg

Matts Hertsberg, Ordförande Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige